

La projecció de la pròpia imatge, eina de supervivència cultural

La colonització de les consciències

A Imma Tubella

Aquests dies ha sorgit en diferents mitjans de comunicació una polèmica, de la qual no pretenc fer-me ressò ja que no l'he seguit directament, sobre la imatge de la ciutat de Barcelona que ha donat Pedro Almodóvar a la seva recentment oscaritzada pel·lícula *Todo sobre mi madre*.

Cito aquest exemple per emmarcar el que diré, de la mateixa manera que en podria citar d'altres més propers, com pot ser l'abús de certs personatges en programes de ràdio o sobretot televisió pública, que en el cas de Catalunya suposadament ajuden en la lluita per l'audiència però que, com a contrapartida, tenen un paper important en la crisi d'identitat de l'imaginari col·lectiu del país. Parlo de Jesulín de Ubrique, de Carmen Martínez Bordiu o de Rocío Carrasco, per a citar-ne alguns exemples. Si ens considerem uns provincians espavilats, tot i posar en dubte el valor afegit que aquests personatges puguin aportar a una televisió pública, en realitat no hi tindria res a dir, però si ens considerem una nació amb unes característiques pròpies i diferencials, potser caldria crear un imaginari també propi i diferenciat, que en cap cas hauria d'excloure l'espanyol, el francès o el monegasc. Imaginari que serviria per a la cohesió interna i per al reforçament de la imatge externa dels catalans. Aquests dies 18, 19 i 20 de maig se celebra a Barcelona un simposi del qual he manllevat una part del títol d'aquest article: *Comunicació i realitat. Els impactes de les tecnologies de la informació i de la comunicació en les realitats socials*. Es tracta d'un congrés internacional organitzat per la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull, on es tracten temes com l'intercanvi de símbols, esdeveniments me-

diàtics i liderat planetari, l'imaginari publicitari o l'intercanvi de valors; en definitiva, la construcció d'una nova realitat social mitjançant les tecnologies de la informació i de la comunicació.

Enllaçant el tema de la idea que es pot desprendre de Barcelona en la pel·lícula d'Almodóvar amb la importància de la construcció de l'imaginari col·lectiu i el tema d'aquest congrés, m'he permès la llicència de pensar en el conte de la Caputxeta Vermella al revés, donant per un moment l'oportunitat al llop de fer de bo. És fàcil i agraït criticar l'imperialisme polític i cultural nord-americà. Europa ho ha fet, tal vegada per amagar el colonialisme polític i cultural que els Estats exercien sobre els seus pobles (fet que ha impedit definitivament la construcció europea).

L'expansió cultural dels Estats Units a nivell global és avui un fet tan indiscutible com el seu poder econòmic o militar. De fet, el que exporta Nord-amèrica és ella mateixa, el seu somni, projectant sobre el món les seves formes d'expressió, els seus valors fonamentals, els seus símbols, tots els signes externs de les seves formes de vida, provocant un debat d'àmbit planetari que no els preocupa, tot al contrari.

Els Estats Units han sabut exportar mites locals i donar-los un valor universal i, en la meua opinió, aquesta habilitat ha estat la que els ha dut al liderat planetari. Ho són en l'àmbit cinematogràfic, de la producció televisiva, i ara, d'Internet. La raó més clara d'aquest liderat és segurament la consciència dels dirigents nord-americans, almenys des de la Segona Guerra Mun-

dial, de la importància estratègica de les relacions culturals.

Als Estats Units, l'àmbit audiovisual deu ser un dels pocs on les lleis del mercat no són les úniques que prevalen i on el liberalisme és controlat i substituït per una voluntat clara i ferma d'intervenció deliberada, fomentada i protegida al més alt nivell. L'Estat federal intervé directament, estableix els seus objectius, elabora les seves estratègies i valora els seus resultats en termes estrictament polítics, donant a la cultura la seva plena significació política i utilitzant la comunicació com a eina fonamental de transmissió de valors i de cohesió nacional.

Quan parlem de forces americanes d'intervenció i control ens referim essencialment a dues: una força militar cada cop més lleugera que permet una gran mobilitat sense infraestructures

prèvies sobre el terreny, i un aparell d'influència fortament implantat en el mateix cor i consciència de les societats: el control de les consciències que penetra fins a confondre's en les xarxes locals de comunicació. La difusió cultural es converteix, d'aquesta manera, en un assumpte d'Estat, evitant la imposició de quotes, influïnt sobre la demanda i sense forçar l'oferta.

En aquest món cada vegada més petit, totes les societats i totes les cultures es troben implicades en una forta competició per la preeminència i la supervivència. Dins d'aquest context, sembla clar que els que modelaran el món del futur seran els que podran projectar la seva imatge i exercir una influència i un control a llarg termini. En un document del Grup de Recerca de l'Escola del Pentàgon d'inicis dels anys 70 podem llegir: "Si el que volem és que triomfin els nostres valors i estils de vida, no tenim més remei que competir amb altres cultures i altres centres de poder". El per què, el trobem en un document molt anterior: "Amèrica ha estat designada per la Providència per ser el teatre en què l'home assoleixi la seva veritable dimensió, en què la ciència, la virtut, la llibertat, la felicitat i la glòria es propaguin a través de la pau". George Washington (*Diari i Autobiografia*).

Des dels inicis, Amèrica tenia la clau de la felicitat i l'havia de propagar i des dels inicis ha fet el possible per utilitzar tots els mitjans per a fer-ho. El fet que nosaltres, els europeus en general, no ho hàgim sabut fer no ens converteix forçosament en víctimes innocents, en Caputxetes Vermelles a mercè del llop. De moment, les nostres ments ja estan colonitzades, i no només en té la culpa el llop.

Hem dedicat molts esforços a les crítiques i les lamentacions però molt pocs a l'elaboració d'una veritable estratègia a nivell europeu o a nivell nacional, i em refereixo ara a Catalunya, per a construir-nos el nostre propi imaginari, els nostres propis signes d'identificació. A l'hora de definir aquesta estratègia, tant de bo aquest Congrés sigui, en un futur, un punt de referència.

• Imma Tubella. Vicerectora de relacions internacionals i recerca de la UOC

DANIEL BOADA

El desafiament de l'ecologia

Josep Dalmau

Avui, quan una paraula es posa de moda, gairebé tens garantida la frivolitat o el simplisme mental. Es pren la part pel tot. L'anècdota domina sobre la categoria. És aquella frase que diu: "Per mi la moda no existeix; per mi la moda ets tu".

Com que vull fer un parell de reflexions sobre l'ecologia perquè s'acosta el Dia Internacional del Medi Ambient -dia 5 de juny-, agafo aquest registre per expressar-me. Si un dia decideixes tallar un arbre i s'ensopega que passen

per allà un grup d'escolars, et trobes, tot d'un plegat, en una situació de risc greu, si un infant de la colla t'increpa dient: "Els arbres no es poden tallar!". Si tinguessin a mà algun llaç escorredor, et linxarien allà mateix. Els han ficat una idea fixa al cap, per comptes d'ensenyar-los a pensar. "Els indiques la Lluna, i et miren el dit", diu un proverbi àrab.

A l'altre costat hi ha aquelles persones que volen ser transcendents dins aquest univers de l'ecologia, i et pinten les coses tan negres... que si el

forat d'ozó... l'efecte hivernacle... el perill atòmic... la desertització dels territoris, etc. que acaben predicant l'Apocalipsi com uns perfectes profetes de calamitats.

Fins ara les grans injustícies i desgràcies han provocat, aquí i allà, grans ideals per superar aquelles situacions insuportables a la dignitat humana. Fins no fa gaire, els grans corrents de pensament entusiasmaven els cors honestos i generosos, i encenien les emocions dels seus membres. Avui, si vols veure ànims enfervorits ha de ser davant d'un jugador de futbol, d'un conjunt de música sorollosa o alguna cosa pitjor. Les grans alçades de pen-

sament són vols gallinacis arran de terra. Em vénen a la ment l'exanarquista Fernando Sabater, o l'excomunista Josep Piqué... que, ara, s'arrosseguen al costat d'Aznar, que, amb una majoria de vots -que ben comptabilitzats són el 25% de la població- ha desenterrat la destal sectària per colpejar els demòcrates ciutadans nacionalistes -com féu Felipe González amb la LOHPA-, perquè són una minoria dins Espanya que no li agraden.

Avui tothom es confessa narcisísticament *ecologista*. Amb aquesta parauleta de moda es troben salvats. Fins i tot és el paravent on s'han refugiat els grans corrents de pensament d'ahir mateix, anarquistes, comunistes i socialistes. Però, caigut el Mur de Berlín, el nou sistema capitalista salvatge se'ls ha menjat. L'horitzó de les mentalitats ha quedat tan buit, >>>